

MASARYKOVA UNIVERZITA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ

SLUŽBY, PROJEKTY A PRÁCE S NEZAMĚSTNANÝMI

TVÁ BUDOUCNOST

VYŠŠÍ ODBORNÁ ŠKOLA DAKOL A STŘEDNÍ ŠKOLA DAKOL, o.p.s.

STŘEDNÍ ODBORNÉ UČILIŠTĚ DAKOL, s.r.o.

PETRA PŮLPÁNOVÁ

BRNO 2006

Projekty Iniciativy Společenství Equal se snaží o zlepšení přístupu a návratu na trh práce pro osoby nějakým způsobem znevýhodněné. A konkrétně projekt Tvá budoucnost chce pomoci mladým lidem ve věku 15-25 let a to v podobě jejich spolupráce. Na jedné straně stojí nekvalifikovaní nebo málo kvalifikovaní mladí lidé a na druhé straně absolventi škol bez praxe.

Projekt je realizován v Karviné, Mostě a Havířově, tedy v Moravskoslezském a Ústeckém kraji. Oba tyto kraje jsou dlouhodobě charakteristické vysokou mírou nezaměstnanosti. V rozboru postavení cílových skupin na trhu práce také přihlédnu ke specifické situaci v těchto krajích a pokusím se to dokladovat konkrétními kvantitativními daty.

POPIS CÍLOVÉ SKUPINY A JEJÍ POSTAVENÍ NA TRHU PRÁCE

Primární skupinou projektu Tvá budoucnost jsou zjm. mladí lidé s nedokončenou školní docházkou bez kvalifikace a ohrožení předčasným ukončením školní docházky, dále pak handicapovaná mládež se zdravotním postižením, mládež z etnických minorit a dlouhodobě nezaměstnaní mladí lidé.

Do sekundární skupiny patří studenti a mladí absolventi středních, vyšších odborných a vysokých škol bez potřebné praxe. Ti právě při práci s primární cílovou skupinou budou potřebnou praxi získávat.

Nyní bych se chtěla věnovat rozboru situace těchto skupin na trhu práce. Mladí lidé bez potřebné kvalifikace a s nedokončenou školní docházkou trpí hlavně nedostatečným vzděláním a prakticky žádnými pracovními zkušenostmi. Největším handicapem absolventů škol je absence potřebné praxe. Tu zaměstnavatelé vyžadují takřka bez výjimky a je to pro ně důležitý prvek při výběru zaměstnanců. Uchazeči se tak často setkávají s odmítáním ze strany zaměstnavatelů a s negativními zkušenostmi na otevřeném trhu práce se pojí jejich možná demotivace. Jejich lidský kapitál je nevyhovující a oni sami často nemají zájem na jeho zkvalitňování. Svou roli mohou hrát někdy i jejich vysoké požadavky na mzdu (Buchtová, 2002). Mezi další příčiny nezaměstnanosti absolventů škol patří nesoulad mezi studijními a učebními

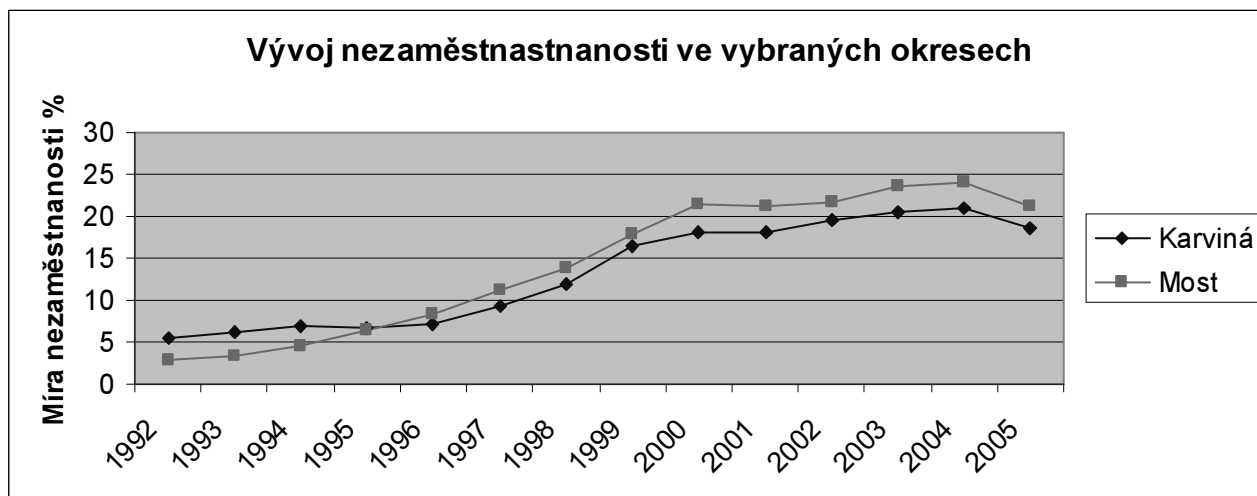
obory a profesními požadavky zaměstnavatelů, nesprávná volba vzdělávací instituce, nezájem některých absolventů pracovat v původní nebo příbuzné profesi apod.

Na druhou stranu někteří zaměstnavatelé mohou upřednostňovat absolventy právě z důvodu jejich nezátíženosti určitými pracovními návyky. Oceňují originalitu jejich nápadů, chuť do práce a že snáze přebírají filozofii firmy, kam poprvé nastoupili. Konkurují ostatním skupinám na trhu práce svými teoretickými znalostmi a hlavně jazykovými dovednostmi, počítačovou gramotností, flexibilitou (Horáková, 2005).

Nezaměstnanost v Moravskoslezském a Ústeckém kraji

Moravskoslezský a Ústecký kraj jsou v České republice kraji dlouhodobě nejvíce postižené nezaměstnaností. Je to dáno zjm. útlumem těžkého průmyslu a propouštěním velkého množství zaměstnanců, kteří jen velmi těžko hledají práci a propadají se tak do pastí dlouhodobé nezaměstnanosti. Koncem roku 2005 míra nezaměstnanosti v Moravskoslezském kraji dosahovala hodnoty 14,2% a v Ústeckém 15,3%. Pro srovnání – ke stejnému datu byla míra nezaměstnanosti v celé republice 8,9%. Následující tabulka ukazuje pro ilustraci vývoj nezaměstnanosti ve dvou okresech – Most a Karviná už od roku 1992. Z tabulky je patrné, že vývoj v obou okresech probíhal prakticky stejně. A v podstatě kopíruje vývoj v celé České republice. Jen v těchto oblastech dosahuje vyšších hodnot.

Tabulka č.1

Pramen: Výkazy MPSV + Aktivní politika zaměstnanosti v České republice 1992-1999

Jednotlivé úřady práce evidují počty absolventů i mladistvých. K dispozici jsou data k 30.9.2005. V Mostě bylo evidováno 697 absolventů a 258 mladistvých. Úřad práce v Karviné vedl ve svém registru k tomuto datu 1929 absolventů a 260 mladistvých (výkazy MPSV).

Ve školním roce 2004/2005 v Karviné ukončilo docházku na základní školu celkem 852 žáků, z toho 49 předčasně (9 v šestém ročníku, 5 v sedmém a 35 v osmém ročníku). Předčasně vypadlí ze školského systému tedy v tomto roce tvořili 5, 8%. V Mostě je toto číslo o něco vyšší – 9,8%. Základní školu opustilo 1381 žáků, z toho předčasně 135 (4 v šestém, 33 v sedmém a 98 v osmém ročníku).

V rámci opatření aktivní politiky zaměstnanosti je mladým lidem věnována zvýšená pozornost. Každému mladému nezaměstnanému by měl zprostředkovatel nabídnout nějakou formu aktivní politiky nejdéle do 6 měsíců jeho evidence a vytvořit spolu s ním individuální akční plán (tzv. První příležitost a Nový start).

POPIS PROGRAMU

Projekt „Tvá budoucnost“ má následující časový harmonogram. Podle prezentace volně umístěné na internetu probíhala přípravná fáze (=Akce 1) od konce roku 2004 do července 2005. Na ni navázala druhá, hlavní realizační fáze (=Akce 2), která by měla trvat celkem 32 měsíců (do dubna 2008). A konečně Akce 3, která se částečně kryje s Akcí 2 (měla by trvat prosinec 2005 – duben 2008). Akce 3 představuje samostatnou fázi projektu, která je zaměřená na výměnu zkušeností mezi jednotlivými subjekty. Jednak mezi subjekty zařazenými do RP Budoucnost (viz níže), dále mezi dalšími vzdělávacími institucemi, úřady práce, zaměstnavateli, zástupci města, MPSV, MŠMT atd.

Základním cílem projektu je vytvoření systému, který bude mladým lidem s nízkou kvalifikací pomáhat při získávání pracovního místa, dalšího vzdělání či rekvalifikace. Bude vytvořena síť Integračních center, které budou působit jako základny pro realizaci poradenských, motivačních a vzdělávacích aktivit s využitím formálního a neformálního vzdělávání. V současné době začíná fungovat Integrační centrum v Karviné, otevření Integračních center v Mostě a Havířově je naplánováno na srpen 2006. Integrační centra působí jako základna pro podporu mladých lidí s nízkou úrovní vzdělání pro vstup na trh práce a do vzdělávacího systému. Hlavní náplní Integračních center je nábor a výběr účastníků vzdělávacích programů, provádění vstupních pohovorů, poskytování informací o činnostech a náplni center a poradenská činnost v pracovní, vzdělávací a sociální oblasti. V rámci metody "mladí mladým" působí v Integračních centrech studenti a absolventi VŠ a VOŠ, kteří tímto způsobem získávají praxi. Kromě poradenství budou v Integračních centrech mladým lidem nabízeny vzdělávací kurzy zaměřené na získání kvalifikace, jako např. šička, svářeč, řidič, ošetřovatel, ale také kurzy z oblasti gastronomických služeb, podnikání, práce s PC a ústní a písemné komunikace.

V rámci projektu Tvá budoucnost vzniklo Rozvojové partnerství Budoucnost (RP Budoucnost). Tvoří ho 15 organizací z různých oblastí, které se na základě společného rozhodování a partnerství společně podílejí na realizaci projektu Tvá budoucnost. Všechny organizace RP Budoucnost mají možnost vyjadřovat se k problematice řešené v rámci projektu a společně se podílejí na realizaci pracovního plánu RP Budoucnost. Jednotlivými partnery jsou např. Statutární město Karviná,

Slezská univerzita v Opavě, Úřad práce Karviná, Hospodářská komora okresu Karviná, Servis, údržba a informace, spol. s r.o., Soukromé gymnázium a Stř. zdrav. škola Havířov, s.r.o., Soukromá střední škola pro marketing a ekonom. podnikání s.r.o., Integrovaná střední škola technická Most Velebudice, Úřad práce v Mostě atd.

V rámci RP Budoucnost funguje několik pracovních skupin složených z odborníků na danou problematiku. Prostřednictvím jejich činnosti bude docházet k naplňování jednotlivých cílů projektu. Jedná se následující pracovní skupiny:

- PS Analytika – vypracovává regionální srovnávací analýzy počtu žáků, kteří opouští školní systém, analýzu příčin, důvodů a osobnostních bariér a prognózu potřeb zaměstnavatelů.
- PS Integrační centra – má na starosti aktivity spojené s vytvořením Integračních center a integraci účastníků projektu do vzdělávacího procesu nebo do pracovního procesu. PS Integrační centra je zodpovědná za technické a personální vybavení a samotnou činnost Integračních center.
- PS Školící centrum - vytvoří personální základnu zodpovědnou za proškolení praktikantů, poradců, lektorů a školitelů.
- PS Informatika - vytváří integrační komunikační systém Budoucnost, který umožní sdílení informací spolupracujících subjektů na národní úrovni a mezinárodní integrační komunikační systém MOTIVA, který umožní výměnu informací na nadnárodní úrovni.
- PS Poradenství + PS Vzdělávání a kvalifikace – bude vytvářet nové inovativní poradenské programy specificky přizpůsobených potřebám cílových skupin.
- PS Pilot – bude mít na starosti ověřování vyvinutých poradenských a vzdělávacích metodik.
- PS Vytváření komunikačních sítí (networks) – cílem této pracovní skupiny je vytvořit komunikační network na národní a nadnárodní úrovni podporující výměnu znalostí a zkušeností týkající se cílových skupin. Vytvořený komunikační network se bude skládat ze spolupracujících organizací a subjektů zainteresovaných na řešení problematiky cílových skupin a to na regionální, národní i mezinárodní úrovni.
- PS Šíření a implementace výsledků projektu – šíření a implementace výstupů projektu bude důležitou činností v rámci projektu, bude probíhat různými

formami a bude zaměřena nejen na lokální a národní úroveň, ale i na mezinárodní úroveň.

Cíle projektu jsou v podstatě obsaženy v náplni činnosti jednotlivých pracovních skupin. Vzhledem k časovému harmonogramu většina aktivit ještě neprobíhá, připravuje se na spuštění v září 2006 – např. vzdělávací programy, asistované umisťování cílových skupin do škol, praxe či do zaměstnání.

Mezi dva již splněné cíle patří analýza a definování bariér, důvodů a příčin současného neuspokojivého stavu vysoké míry nezaměstnanosti cílových skupin v Moravskoslezském a Ústeckém kraji a prognóza budoucích kvalifikačních potřeb zaměstnavatelů se specifickým nárokem na nízkokvalifikované profese. Pracovní skupina Analytika vypracovala zatím dvě studie. První se zaměřila na situaci mladých lidí na regionálním trhu práce. Formou dotazníkového šetření byly zjišťovány příčiny nezaměstnanosti daného souboru respondentů, jejich profesní potřeby a vzdělávací možnosti. Tohoto anonymního dotazování se zúčastnilo celkem 130 osob evidovaných na ÚP v Karviné ve věku 15-25 let. Nejvyšší dosažené vzdělání asi 80% z nich bylo základní (popř. nedokončené základní), zbytek tvořili středoškolsky vzdělaní lidé. Téměř polovina z nich je evidenci ÚP 1-3 roky. A další velké procento, konkrétně 31%, 3-8 let. Sami respondenti vidí jako příčinu svého neúspěchu na trhu práce nedostatek praxe a nízké vzdělání. Jsou ochotni se dále vzdělávat a rekvalifikovat v oborech kuchař, číšník, svářeč, ošetřovatel. Respondenti ale uváděli nedostatek potřebných informací jednak v oblasti vzdělávacího systému, tak i v oblasti trhu práce.

Druhý výzkum zkoumal současný stav a budoucí potřeby zaměstnavatelů v Moravskoslezském a Ústeckém kraji. Z oslovených 260 podnikatelů se podílelo na výzkumu celkem 139 (většina z Moravskoslezského kraje). Za zajímavé považují zjištění, že důvodem potíží při hledání zaměstnanců je pro podnikatele na prvním místě nedostatečná profesní dovednosti uchazečů a hned za tím nedostatek praxe. Výsledky tudíž korespondují s cíli projektu – poskytnout uchazečům potřebnou praxi a zvýšit jejich kvalifikaci (popř. přizpůsobit jejich kvalifikaci poptávce). Mezi dalšími důvody se vyskytl nedostatek dalších kompetencí (jako např. komunikativnost) a obecně málo absolventů opouštějících školy.

Z těchto analýz bude vycházet tvorba vzdělávacích programů.

Do současné doby proběhla i různá školení a semináře (pro praktikanty Integračního centra, pro tvůrce vzdělávacích programů apod.). V plánu je dále vytvoření metodiky podpůrných terapeutických programů, vzdělávacích programů, pracovní diagnostiky pro handicapované skupiny, vytvoření metodik sociálního a pracovního poradenství pro zdravotně handicapované apod. A také interní databáze Klient a Zaměstnavatel. I když tyto databáze již možná existují, ale pro širokou veřejnost jsou nedostupné.

Jaké jsou očekávané výstupy projektu Tvá budoucnost ukazuje následující tabulka.

Tabulka č. 2

Počet vytvořených Integračních center	3
Počet zařazených účastníků do vzdělávacích a kvalifikačních programů	150
Počet úspěšných absolventů vzdělávacích a kvalifikačních programů	80
Počet úspěšných absolventů poradenských a motivačních programů	80
Počet úspěšně absolvovaných odborných praxí	50
% osob, kterým se podařilo získat zaměstnání či se vrátit do vzdělávacího systému	40%
Počet osob nadále využívajících vytvořených poradenských a vzdělávacích služeb	50osob/rok
Počet využívaných poradenských a vzdělávacích programů	11
Zlepšený postoj zaměstnavatelů k handicapovaným skupinám	40%
Zvýšená informovanost relevantních institucí	150 institucí

Pramen: www.rpbudoucnost.cz

K tomuto mě napadá, jak organizátoři hodlají změřit úspěšnost absolventů poradenství a motivačních programů? Nebo zlepšení postoje zaměstnavatelů k handicapovaným osobám?

ZHODNOCENÍ PROGRAMU

Vzhledem k tomu, že program ještě ani v plné síle neprobíhá (přípravná fáze sice již skončila, ale stále se ještě nerealizují ony stěžejní aktivity programu), nejsou k dispozici ani žádná data, na základě kterých by se dala účinnost programu zhodnotit. To bude částečně možné až v průběhu podzimu, kdy budou začínat vzdělávací a jiné programy a naplno budou fungovat všechna tři Integrovaná centra.

Literatura:

- *Závěrečná zpráva pracovní skupiny analytika*. Dostupné z www.dakol-karvina.cz
- *Prognóza budoucích potřeb zaměstnavatelů*. Dostupné z www.dakol-karvina.cz
- www.rpbudoucnost.cz
- Buchtová, B. 2002. *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha. Grada Publishing.
- Horáková, B. 2005. *Vzdělávací systém jako předpoklad uplatnění absolventů středního školství na trhu práce*. Dipl. Práce. FSS MU. Brno
- Projsová, I., Procházková, E., Ptáčnicková, N. 2000. *Aktivní politika zaměstnanosti v České republice 1992-1999*. Praha. MPSV.